

Рефлексивна функція забезпечує постійний самоаналіз власної професійної діяльності в галузі фізичного виховання і спорту; аналіз прогресивного досвіду фізичного виховання школярів світового рівня з метою впровадження інновацій і продукування власних новаторських ідей; самоконтроль і самооцінку навчально-виховної роботи.

Реалізація *контрольно-діагностичної функції* передбачає знання дитячої та вікової психології, вікових анатомічних, морфофункціональних та індивідуальних особливостей дитини щодо занять фізичним вихованням; визначення мети і завдань діагностики, рівня фізичної підготовленості школярів; аналіз результатів діагностики.

Виховна функція обіймає визначення і формування “дерева цілей”; організацію психолого-педагогічної підтримки в процесі особистісного розвитку школярів різного віку; забезпечення конструктивної взаємодії між усіма суб’єктами діяльності.

Таким чином кінцевий результат підготовки майбутніх учителів фізичної культури визначається фундаментальними та професійно-орієнтованими знаннями, уміннями та навичками; сферою їх використання і соціально-професійними функціями.

Аналіз виробничих функцій свідчить, що їх сукупність забезпечує певний рівень професійної готовності. Однак готовність фахівців фізичного виховання до інноваційної діяльності ґрунтовніше забезпечує реалізація рефлексивної функції.

Подальші дослідження передбачається провести у напрямку вивчення інших проблем формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до інноваційної навчальної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Педагогическое физкультурно-спортивное совершенствование: Учеб. пособие для студентов высших пед. учеб. заведений / Ю. Д. Железняк, В. А. Кашкаров, И. П. Кравцевич и др.; Под ред. Ю. Д. Железняка. — М.: Издательский центр “Академия”, 2002. — 384 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології: Навч. посібник. — К.: Академвидав, 2004. — 352 с.
3. Карченкова М. В. Педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до професійної діяльності: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. / — К., 2006. — 19 с.
4. Кислякова О. П. Проектирование профессионально-личностного развития специалиста на основе профессиограммы // Образование для XXI века: доступность, эффективность, качество: Труды Всероссийской науч.-практ. конференции. — Ч. 2. — М., 2002. — С. 58–61.

Борис МАКСИМЧУК

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ З МОЛОДШИМИ ШКОЛЯРАМИ

Розглянуто теоретичні положення стосовно підготовки майбутніх учителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи. З’ясовано критерії, компоненти та рівні їхньої готовності до такої роботи. Розроблено організаційно-педагогічна модель підготовки майбутніх учителів початкових класів до проведення спортивно-масової роботи.

Соціально-педагогічна функція учителя початкових класів ЗОШ у викладанні фізичної культури полягає у виконанні рекреаційно-дозвільної, оздоровчо-реабілітаційної діяльності, організації та проведенні спортивно-масової оздоровчої роботи з учнями.

Особливої актуальності набуває питання підготовки майбутніх фахівців, здатних компетентно вирішувати завдання фізичного виховання молодших школярів у різних організаційних формах. Значної уваги потребує формування готовності студентів педагогічних ВНЗ до більш якісного ведення спортивно-масової роботи в школі. Це дуже злободенно нині, адже наш час характеризується складними політичними, соціально-економічними й екологічними проблемами, котрі негативно впливають на здоров’я людини. Величезний потік інформації, негативні емоції, стресові ситуації як у навчанні, так і в побуті обумовлюють регулярну перевтому організму людини, розбалансування нормального стану, порушення обмінних процесів, зниження загального імунітету.

Для реалізації нових підходів у розвитку середньої та вищої професійної освіти в галузі фізичної культури потрібна апробація та впровадження нових освітніх професійних технологій, впровадження нових активних і прогресивних методик викладання різних дисциплін у навчальний процес ВНЗ.

У науково-педагогічній і методичній літературі розкриваються лише деякі передумови й форми організації освітнього процесу в школі і педагогічному ВНЗ, роль учителів, які би дотримувались установлених і нових засад своєї професійної діяльності.

Проблеми готовності майбутніх фахівців до різних видів педагогічної діяльності відображені в роботах М. Дяченка, В. Сластьоніна, В. Федулова, Л. Рибалка, А. Лисенко, М. Данилко та ін. [1; 2; 3; 4; 5; 6].

У контексті нашого дослідження актуальним є розгляд методики організації спортивно-масової роботи, яку висунула група учених на чолі з В. Бальсевичем [7; 8; 9]. Вони творчо перенесли напрацьовані в спорті технології у сферу фізичного виховання, назвавши їх спортивно орієнтованим фізичним вихованням, або спортизацією.

Мета статті — наукове обґрунтування організаційно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкової школи до організації спортивно-масової роботи.

Відповідно до специфіки педагогічної діяльності вчителя початкових класів з фізичного виховання стан його готовності має свої професійно особливі вияви та ознаки. Відомо, що з урахуванням функцій, цілей і змісту педагогічної діяльності вчителя створюється його професіограма — саме як учителя загальноосвітньої школи. Аналіз професіограм учителя початкових класів, класного керівника дозволив визначити такі параметри готовності випускників педагогічного ВНЗ до роботи як інтегральну властивість особистості зі спрямованістю на професійну діяльність і соціальну установку на роботу з фізичного виховання, якою передбачена наявність у випускника педагогічних здібностей, певних професійних знань, умінь, навичок, переконань, ціннісних орієнтацій та інших етичних і психологічних якостей, набутих або розвинених різнобічною освітньо-виховною університетською підготовкою, самовихованням.

Більшість учителів початкових класів в організації фізичної культури вважає, що суттєвим елементом їхньої професійної майстерності є знання теорії і методики фізичного виховання, психології учня, володіння технікою фізичних вправ, вміння виготовити простий спортивний інвентар і обладнання, планувати фізичне виховання, організовувати фізкультурну роботу, допитливість, критичність [10]. Досліджуючи готовність учителя до проведення ефективних занять із фізкультури, ми пов'язували етапи такої готовності з кожним курсом навчання студентів. Наслідки рівнів готовності вчителя вбачались у мотиваційному, когнітивному, операційному, рефлексійному компонентах. Це дозволило нам визначити ту нову цілісну якість, яка виявляється в наявності мотивів, зорієнтованих на організацію спортивно-масової роботи, у володінні спеціальними знаннями і вміннями, котрі вкрай важливі для професійної діяльності.

Мотиваційний компонент готовності студента визначається як комплекс взаємопов'язаних мотивів майбутнього вчителя до роботи. Це виявляється у ставленні студента до педагогічної роботи, в його цільових орієнтаціях до професійної діяльності.

Когнітивний компонент характеризується кількістю і якістю засвоєних знань із комплексу навчальних дисциплін (філософії, педагогіки, психології, спортивного вдосконалення та ін.), що слугують засобом вирішення професійних завдань зі спортивно-масової роботи.

Операційний компонент характеризується сформованою системою педагогічних умінь і навичок, які використовуються майбутнім учителем у професійно-педагогічній діяльності.

Рефлексійний компонент готовності майбутнього фахівця до професійної діяльності проявляється у наявності в студента умінь аналізувати наслідки, позитивні надбання в організації спортивно-масових заходів з учнями початкової школи.

Оцінка рівнів готовності вчителя початкових класів до організації спортивно-масової роботи передбачає виокремлення певних критеріїв, зокрема:

- знаннево-інтелектуальна підготовка до спортивно-виховної роботи;
- мотиваційна налаштованість на творчо-розвивальну діяльність з фізичного виховання;

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

- сформованість технолого-педагогічних умінь у контексті організації спортивно-масової діяльності;
- здатність до самоаналізу власної організаційно-педагогічної та спортивно-виховної діяльності.

Таблиця 1

Компоненти готовності вчителя початкової школи до організації спортивно-масової роботи

	Когнітивний компонент	Мотиваційний компонент	Операційний компонент	Рефлексійний компонент
Базовий рівень	Володіє знаннями з: а) теорії і методики фізичного виховання, діагностики особистості та її мікросередовища; б) основних форм і методів роботи з дітьми; а) історії спорту і особливостей спортивної спадщини соціуму.	– Розуміє і усвідомлює потребу в створенні й збереженні спортивних традицій у школі і соціумі; – має бажання вивчати і зберігати спортивну спадщину.	– Вибирає найбільш доцільні форми діагностики спортивних здібностей дітей з урахуванням їхніх вікових особливостей; – вміє скласти сценарій занять із використанням активних форм навчання; – вміє організувати роботу з дітьми.	Здійснює аналіз і самоаналіз здобутих знань і умінь за державними стандартами вищої професійної освіти
Адаптивний рівень	Володіє: а) системою додаткових знань про свій регіон, про історичне коріння спортивного свята; б) способами організації дітей під час проведення спортивного свята; в) способами визначення продуктивності підготовки і проведення спортивного свята.	– Вважає важливим розвиток спортивних традицій і фізичної освіти в школі; – розуміє необхідність своєї ролі в процесі розвитку спортивних традицій; – виявляє зацікавленість і бажання розвивати спортивну спадщину регіону.	Вміє: а) організувати підготовку спортивного свята з урахуванням різновікових особливостей учасників; б) організувати проведення спортивного свята у різновіковому колективі; в) керувати різновіковим колективом.	– На основі аналізу організації дітей у проведенні спортивного свята проводить коректування своєї діяльності.
Інтеграційний рівень	Система додаткових знань: а) підготовка й управління спортивно-масовою роботою з населенням; б) планування спортивно-масової роботи з населенням; в) організаційно-управлінські уміння.	– Вважає за потрібне зберігати і розвивати спортивні традиції; – чітко усвідомлює своє призначення; – має бажання підтримувати фізичну культуру дорослого населення; – бачить потребу в розвитку своїх здібностей.	– уміє: а) скласти сценарії свята з урахуванням інтересів дітей і дорослих; б) аналізувати і проектувати роботу з розвитку спортивно-масового руху в соціумі; в) взаємодіяти з учителями, батьками, фахівцями спортивних установ; г) створювати умови для розвитку здоров'я дітей і дорослих; д) управляти організацією спортивного свята.	Здійснює рефлексію власної діяльності з проектування, організації і управління спортивно-масової роботи з населенням.

На підставі аналізу теоретичних підходів і соціального замовлення до професійної діяльності вчителя початкових класів з фізичного виховання нами визначено такі рівні досліджуваної готовності вчителя:

- базовий рівень — передбачає оволодіння знаннями, вміннями, які передбачені державним освітнім стандартом, без поглибленої підготовки до організації спортивно-масової роботи;
- адаптивний рівень — характеризується швидкою адаптацією майбутнього вчителя фізичної культури до умов школи;
- інтеграційний рівень — формується сумою компонентів, які дозволяють організувати і розвивати спортивно-масову роботу з молодшими школярами.

Наявність різних рівнів компонентів готовності, їхня динаміка розглядаються в контексті створеної нами організаційно-педагогічної моделі формування готовності педагога до організації спортивно-масової роботи.

У контексті нашого дослідження розглянуто напрацювання у цій галузі в зарубіжних країнах. Одне з них, спортивно орієнтоване фізичне виховання — особлива педагогічна технологія, яку засновано на адаптації досягнень у сфері спорту на користь цілеспрямованого перетворення фізичного потенціалу підростаючого покоління за допомогою тренування як провідного і найефективнішого способу такого перетворення [7; 8].

Інноваційну форму фізичного виховання школярів засновано на таких положеннях:

- організації процесу тренування;
- організації фізичного виховання на основі виду спорту;
- наданні учневі можливості вибору виду спорту;
- наданню учневі можливості переходу з групи в групу;
- винесенні занять за рамки обов'язкового шкільного розкладу;
- організації занять за навчально-тренувальними групами;
- трьох заняттях на тиждень по дві академічні години на кожне з них;
- обов'язковому виконанні нормативів базового компонента шкільної програми;
- проведенні занять у вигляді тренування (заняття проводить тренер-викладач).

Враховуючи вже сказане, ми пропонуємо формування професійних якостей у студентів факультету підготовки вчителів початкових класів проводити в процесі занять з фізичного виховання зі спортивною спрямованістю.

За чотири роки вивчення дисципліни “фізичне виховання” в університеті студенти факультету підготовки вчителів початкових класів вивчають історію, теорію, методіку викладання вибраного виду спорту, опановують техніку спеціальних і основних вправ, набувають навичок, знань і умінь, необхідних для самостійної організаторської, тренерсько-педагогічної, виховної і дослідницької роботи з вибраного виду спорту.

На практичних заняттях з фізичного виховання потрібно вирішувати широкий комплекс завдань з оволодіння студентами методікою викладання вибраного виду спорту, формування у них педагогічних та інших умінь. Викладачі, які ведуть курс спортивної спеціалізації, повинні використовувати різні педагогічні методи і прийоми, підготувати студентів до самостійного проведення й аналізу окремих частин і всього уроку. Крім цього, студенти вчать готувати спортивні майданчики, легкоатлетичні доріжки, сектори, спортивний інвентар та обладнання для проведення тренувань і змагань, складають залікові нормативи. Залежно від виду спорту і року навчання на заліках потрібно виконувати різноманітні завдання з техніки, досягти певного результату в вибраному виді спорту, спеціальних тестах і т. д.

На основі порівняльного аналізу, історичного і сучасного досвіду підготовки вчителя нами визначено принципи побудови організаційно-педагогічної моделі формування готовності студентів факультету підготовки вчителів початкових класів до організації спортивно-масової роботи, зокрема:

- комплексний характер змісту, який поєднує в собі етичний, валеологічний, професійний, художньо-естетичний компоненти;
- діяльний характер підготовки студентів факультету підготовки вчителів початкових класів до організації спортивно-масових заходів, спрямованих на постійне залучення студентів до дослідницької, колективно-творчої, організаційно-педагогічної діяльності в різновікових командах;
- рефлексивно-оціночну діяльність під час організації спортивно-масових заходів.

Важливе місце в моделі формування готовності студентів факультету підготовки вчителів початкових класів до роботи належить сукупності дидактичних умов, якими забезпечується готовність майбутніх учителів до організації спортивно-масової роботи.

Компонентами організаційно-педагогічної моделі слугують: цілі підготовки, котрими передбачається формування готовності студента до організації спортивно-масових заходів, зміст підготовки, технологія організації навчального процесу, рефлексивно-діагностичний блок, критерії оцінки результатів. Така модель апробована в навчальному процесі під час вивчення студентами дисциплін: “Фізичне виховання”, “Теорія і методика викладання фізичного виховання”, “Підвищення спортивної майстерності”. У сконструйованій нами моделі формування готовності студентів факультету підготовки вчителів початкових класів до організації спортивно-масових заходів системоутворюючою ланкою в підготовці майбутніх учителів до спортивно-педагогічної діяльності є оволодіння технологіями проектування, організації і комплексної оцінки спортивно-масової роботи (на основі регіонального компонента).

Розглядаючи змістовий аспект процесу формування готовності до організації спортивно-масових заходів, ми визначили основні орієнтири підготовки майбутнього фахівця до роботи: етичні, валеологічні, професійні, художньо-естетичні.

Структура змісту підготовки формується з таких блоків: загальнокультурного, аналітико-діагностичного, методичного, самоосвітньо-рефлексійного.

Другим компонентом у структурі моделі ми виокремлюємо організаційні форми підготовки, особливістю яких є їх діяльнісний характер.

Формування готовності студентів до організації спортивно-масової роботи, підготовка й проведення спортивного свята становлять цілісний багатоаспектний процес, у якому ми визначаємо наступні етапи:

1) студенти I курсу виконують прості функції учасника спортивного свята — вчать, спостерігають, є виконавцями;

2) студенти II курсу відповідають за певні функції в спортивно-масовому заході. Вони — співучасники колективно-творчих справ, спостерігають, погоджують свої майбутні дії під час підготовки до проведення спортивного свята; беруть активну участь в пошуково-дослідницькій роботі;

3) студенти III курсу стають учасниками планування заходу, долучаються до активної діяльності з організації свята і практичного використання добутого матеріалу (ігри, змагання, естафети);

4) студенти IV курсу забезпечують управління, проводять пробну режисуру, створюють власний творчий проект, реалізують його.

У педагогічних майстернях відпрацьовується вміння управляти, організувати різні групи учасників, брати на себе різні функції у підготовці колективних творчих справ, розвивати комунікативні й управлінські здібності учасників заходів тощо.

Вказані в дослідженні етапи підготовки допомагають відстежити сформованість всього комплексу показників рівнів готовності майбутнього фахівця початкової школи до спортивно-масової роботи.

I етап — підготовчий. Його мета — створити сприятливі умови для реалізації сформованих діагностичних, прогностичних, проектувальних, управлінських та інших умінь. Для цього необхідно:

– проводити діагностику спортивних, фізкультурних, оздоровчих традицій різних груп школярів;

– визначитись у напрямках спортивно-просвітницької діяльності: навчальної, позакласної, клубної та ін.;

– планувати роботу учнів на основі результатів діагностики, проводити перспективне прогнозування;

– проектувати спортивно-просвітницьку діяльність в умовах школи, класифікувати близькі і далекі цілі своєї спортивно-педагогічної діяльності;

– добирати інформацію з певної проблеми.

II етап — організаційно-комунікативний. Його мета — створення умов для відпрацювання таких умінь. Для цього потрібно:

- організувати творчу групу, колектив учасників проекту;
- управляти творчою групою;
- організувати роботу за різними напрямками спортивної діяльності;
- мобілізувати всіх учасників проекту на досягнення поставленого завдання;
- співпрацювати з учасниками проекту з метою досягнення певних результатів.

III етап — рефлексія. Його мета — створення умов для формування умінь, рефлексій; самоаналіз результатів своєї роботи за загальними критеріями, аналіз роботи учасників проекту з метою корекції діяльності в майбутньому.

Висновки. Створено й вмотивовано організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів молодшої школи до роботи, організації і проведення спортивно-масових заходів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дьяченко М. И. и др. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях: Психологический аспект. — Минск: Университет, 1985. — 206 с.
2. Сластенин В. А. Профессиональная готовность учителя к воспитательной работе: содержание, структура, функционирование // Профессиональная подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. — М., 1982. — С. 14–28.
3. Федулов В. К. Формирование готовности студентов педагогических институтов к работе в сельской школе. - Ульяновск: УГУ, 1976. — С. 24–28.
4. Рибалка Л. В. Педагогічні аспекти формування готовності майбутніх учителів до індивідуалізації навчання // Матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції “Університетська педагогічна освіта, як шлях гуманізації суспільства. — К.: КНЕУ, 1999. — С. 236–239.
5. Лисенко А.Ф. Теорія і практика формування готовності студентів педагогічних вузів до професійної діяльності: Автореф. Дис.... докт. пед. наук. 13.00.01, 13.00.04. — К., 1996. — 44 с.
6. Данилко М. Т. Формування готовності до професійної діяльності майбутніх учителів фізичної культури: Автореф. дис... канд. наук з фіз. виховання і спорту. 24.00.02. — Луцьк, 2000. — 19 с.
7. Бальсевич В. К. Инфраструктура высокоэффективного физического воспитания в общеобразовательной школе: методология проектирования и эксплуатации // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. — 2004. — № 3. — С. 47–49.
8. Бальсевич В. К., Лубышева Л. И. Концепция информационно-образовательной кампании по развертыванию национальной системы спортивно ориентированного физического воспитания обучающихся в общеобразовательных школах Российской Федерации // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. — 2003. — № 1. — С. 11–17.
9. Лубышева Л. И. Технология реализации инновационных проектов совершенствования систем физического воспитания на региональном уровне // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. — 2002. — № 3. — С. 2–6.
10. Ялович В.Т. З питань підготовки майбутніх учителів фізичної культури // Концепція підготовки спеціалістів фізичної культури в Україні. — Київ — Луцьк: Вежа, 1996. — 108–113.

Галина ГЕНСЕРУК

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСІВ “ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ” ТА “МЕТОДИКА ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ”

У статті розкриваються основні шляхи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до застосування інформаційних технологій у професійній діяльності в процесі вивчення професійно-орієнтованих дисциплін.

Стрімка інформатизація суспільства вимагає впровадження сучасних технологій у сферу освіти. Цей процес проходить і в системі вищої освіти України. Сьогодні важко уявити фахівця — випускника ВНЗ, що не орієнтується у світовому інформаційному просторі, не має необхідних